

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH VA EKOLOGIK OMILLAR: O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ISTIQBOLLARI

Jo'raboyev Durbek Oybek o'g'li

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali Iqtisodiyot va

Pedagogika fakulteti Sirtqi Iqtisodiyot yo'nalishi

3-bosqich talabasi

E-mail: durbekjoraboyev1999@gmail.com

Tel raqami: +998994814168

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston sharoitida yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni va uning barqaror iqtisodiy rivojlanishga ta'siri masalalarini ilmiy tahlil qiladi. Yashil iqtisodiyot tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik barqarorlikni saqlash va iqtisodiy o'sishni birlashtiruvchi yondashuv sifatida tushuniladi. Maqolada yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish, chiqindilarni boshqarish, resurslardan samarali foydalanish va yangi texnologiyalarni tadbiq etish qarashlari yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston uchun barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlik omillari, yashil iqtisodiyotga o'tishda yuzaga kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha istiqbollari o'rganiladi. Maqola milliy strategiyalar, statistik ma'lumotlar hamda ilmiy tadqiqotlar asosida tahlil qilinadi va yashil iqtisodiyot siyosatini yanada takomillashtirish bo'yicha tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Tadqiqot O'zbekistonning uzoq muddatli barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda ekologik jihatlarni hisobga olgan yondashuvning ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Barqaror rivojlanish, Yashil iqtisodiyot, Ekologik omillar, Qayta tiklanadigan energiya, Resurslardan samarali foydalanish, Ekologik barqarorlik, Chiqindilar boshqaruvi

Barqaror iqtisodiy rivojlanish va ekologik omillar zamonaviy jamiyatlar uchun global darajada muhim vazifaga aylanmoqda. Barqaror rivojlanish atrof-muhit himoyasi, ijtimoiy inklyuzivlik va iqtisodiy o'sishni uyg'unlashtiruvchi yondashuv bo'lib, uning asosiy maqsadi tabiiy resurslardan oqilona foydalanish orqali uzoq muddatli farovonlikni ta'minlashdir. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqlim o'zgarishiga qarshi kurash, energiya samaradorligi, chiqindilarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi. BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari – 2030" dasturida ekologik omillar iqtisodiy siyosat va amaliyotning ajralmas qismiga aylantirildi. Bu tamoyillar milliy strategiyalar va siyosatlarda aks ettirilmoqda, xususan O'zbekiston kabi davlatlarda yashil iqtisodiyot kontsepsiyasi shakllanmoqda. "Yashil iqtisodiyot" - bu tabiiy resurslardan samarali

foydalanish, ekologik muvozanat va iqtisodiy o'sishni birlashtiruvchi barqaror modeli bo'lib, iqtisodiy faoliyatni atrof-muhitga minimal zarar bilan amalga oshirishga imkon yaratadi. U qayta tiklanadigan energiya manbalarini joriy etish, energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni boshqarish tizimlarini modernizatsiya qilish va sirkulyar iqtisodiyot tamoyillarini tatbiq etishni o'z ichiga oladi. Bu tamoyillar nafaqat ekologik qo'llab-quvvatlashni oshiradi, balki iqtisodiyotning raqobatbardoshligini va innovatsion salohiyatini ham kuchaytiradi. O'zbekiston iqtisodiyoti uchun yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim yo'nalish sifatida ko'rilmogda. Mamlakatda qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni samarali boshqarish, ekologik siyosatni mustahkamlash va resurslar samaradorligini oshirish bo'yicha strategik hujjatlar qabul qilinmogda. Shu bilan birga, iqtisodiy va ekologik omillarni uyg'unlashtirish bo'yicha mavjud muammolar ham mavjud bo'lib, ularni hal etish uchun samarali siyosat va infratuzilma islohotlari zarur hisoblanadi.

Ushbu maqola O'zbekiston sharoitida yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni, uning barqaror rivojlanishga ta'siri, ekologik omillar, mavjud muammolar va istiqbollarni ilmiy tahlil qiladi. Maqola raqamli texnologiyalarni, iqtisodiy va ekologik statistikani, milliy va xalqaro strategiyalarni o'zaro uyg'unlashtirib, barqaror rivojlanish konsepsiyasining amaliy natijalarini tahlil qilishga qaratilgan.

Barqaror iqtisodiy rivojlanish tushunchasi iqtisodiy o'sish bilan birga atrof-muhitning saqlanishi va ijtimoiy adolatni ta'minlashni nazarda tutadi. Bu yondashuv iqtisodiy faoliyatni ekologik omillar bilan uyg'unlashtiradi va uzoq muddatli farovonlikni ko'zlaydi. Yashil iqtisodiyot esa barqaror rivojlanishning amaliy mexanizmi bo'lib, resurslarni samarali boshqarish, chiqindilarni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga yo'naltirilgan. O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanish konsepsiyasi so'nggi yillarda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Yashil iqtisodiyot mamlakat iqtisodiyotining turli sohalarida - energetika, qishloq xo'jaligi, sanoat, transport va shahar infratuzilmasida ekologik yondashuvni joriy etishni nazarda tutadi. Bunda qayta tiklanadigan energiya manbalarini kengaytirish, energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni qayta ishlash va resurslarni tejamkor boshqarish kabi tamoyillar asosiy ahamiyatga ega. Qayta tiklanadigan energiya manbalari - quyosh, shamol va suv energetikasi - O'zbekiston uchun strategik imkoniyatlarni yaratmogda. Bu manbalar nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlaydi, balki energiya mustaqilligini oshirish va energiya importiga bo'lgan bog'liqlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Qayta tiklanadigan energiya infratuzilmasi kengaytirilib, investitsiyalar jalb etilmogda, bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshirishga olib keladi. Shu bilan birga, chiqindilarni boshqarish tizimini modernizatsiya qilish ham yashil iqtisodiyotning muhim komponentlaridan biridir. Chiqindilarni qayta ishlash, sirkulyar iqtisodiyot

tamoyillarini tatbiq etish orqali resurslarning qayta foydalanish imkoniyati oshadi. Bu esa atrof-muhitni ifloslanishidan himoya qiladi va iqtisodiyotda qo'shimcha qiymat yaratadi. Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot strategiyalarini amalga oshirishda ekologik ta'lim va ongni oshirish muhim omil sifatida ko'riladi. Aholi va biznes sub'yektlarini ekologik savodxonlik bilan ta'minlash, barqaror ishlab chiqarish va iste'mol yondashuvlarini tatbiq etishga rag'batlantirish zarur. Bu esa uzoq muddatda ekologik muvozanatni mustahkamlash va resurs samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishidagi muammolar ham mavjud. Asosiy to'siqlar orasida moliyaviy resurslarning yetishmasligi, infrastruktura tayyor emasligi, ekologik siyosatning ba'zi sohalarda sust amalga oshirilishi va texnologik yondashuvlarning zaifligi kiradi. Ushbu muammolarni hal etish uchun davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash, innovatsiyalarni rag'batlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha chora-tadbirlar zarur. Yashil iqtisodiyotga o'tishning istiqbollari juda keng bo'lib, u nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlaydi, balki iqtisodiy o'sishni ham rag'batlantiradi. Energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanadigan energiya sektorini rivojlantirish, chiqindilarni samarali boshqarish va ekologik jamiyatni rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligi oshadi. Barqaror investitsiyalar va yashil moliyalashtirish mexanizmlari orqali yashil sektorlar rivojlanadi va yangi ish o'rinlari yaratiladi.

Shuningdek, global hamkorlik va tajriba almashinuvi O'zbekiston uchun yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli joriy etilishiga yordam beradi. Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik, texnologik transferlar va qo'shma loyihalar orqali mamlakat iqtisodiyoti ekologik barqaror yo'nalishga o'tadi. Bularning barchasi barqaror rivojlanish va ekologik omillarni uyg'unlashtiruvchi kompleks strategiya muhim komponentlaridir.

Hulosa o'rnida shuni aytish joizki, yashil iqtisodiyot barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim komponenti hisoblanadi. Bu yondashuv tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy o'sishni uyg'unlashtirish orqali milliy farovonlikni oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan bo'lib, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni samarali boshqarish, energiya samaradorligini oshirish va ekologik ta'limni rivojlantirish kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, investitsiyalarni jalb etish, yangi ish o'rinlarini yaratish va resurslarning samarali boshqarilishini ta'minlash orqali iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ekologik omillarni iqtisodiy siyosatga integratsiya qilish orqali O'zbekiston uzoq muddatli barqaror rivojlanish maqsadlariga erisha oladi.

Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o'tishda dolzarb muammolar ham mavjud - moliyaviy resurslar yetishmasligi, infrastruktura cheklovlari, siyosatning to'liq amalga oshirilmasligi va texnologik yondashuvlarning sustligi. Bu muammolarni hal etish uchun milliy siyosatni yanada takomillashtirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlashni oshirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish kerak. Bunday kompleks yondashuv mamlakat iqtisodiyotini barqaror, raqobatbardosh va ekologik jihatdan sog'lom yo'nalishda rivojlantiradi.

Natijada yashil iqtisodiyotga o'tish O'zbekiston uchun nafaqat ekologik barqarorlikni, balki ijtimoiy va iqtisodiy farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Barqaror rivojlanish va ekologik omillarni hisobga olgan holda amalga oshiriladigan strategiyalar milliy iqtisodiyotning yangi bosqichga ko'tarilishiga imkon yaratadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Xamdamov S. J., O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar, Green Economy and Development Journal 2025.
- 2.Lapasova K., "Yashil iqtisodiyot" - barqaror taraqqiyot omili, Green Economy and Development Journal 2025.
yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz
- 3.Samadova Z. F., O'zbekistonning "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar, World Scientific Research Journal 2025.
- 4.Yuldashev S., Boliyeva B., O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish istiqbollari, Green Economy and Development 2025.
- 5.Seitova L. P., Sustainable development priorities and ensuring environmental sustainability: prospects for Uzbekistan, Green Economy and Development 2024.
- 6.Jumanazarov A., Eshmaxmatov U., O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish: asosiy muammolar va imkoniyatlar, Green-eco Journal 2025.